ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Lp Stina Avvo
Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie 11.11.2026 nr 7-1/8213

Meie 25.11.2026 nr 2.3-4/26/4678-2

Arvamuse avaldamine

Täname, et saatsite Andmekaitse Inspektsioonile (AKI) arvamuse avaldamiseks Euroopa Komisjoni poolt 17.09.2026. a avaldatud ettepaneku „EU KIDS ACT - digiplatvormide vastutus ja usaldusväärsus ELis".

Kõigepealt juhime tähelepanu, et infoühiskonna teenuste osas on juba täna isikuandmete kaitse üldmääruses (IKÜM) artikli 8 alusel lapse isikuandmete töötlemine seaduslik ainult juhul kui laps on vähemalt 16-aastane. Kui laps on noorem kui 16-aastane, on selline isikuandmete töötlemine seaduslik üksnes sellisel juhul ja sellises ulatuses, kui selleks on sellise nõusoleku või loa andnud isik, kellel on lapse suhtes vanemlik vastutus. Liikmesriigid võivad seadusega sätestada madalama asjaomase vanuse, tingimusel et selline madalam vanus ei ole vähem kui 13 aastat. Enamuse määrusettepanku kohaldamisalasse jäävate infoühiskonna teenuste puhul on raske ette kujutada, et neid saaks osutada ilma isikuandmeid töötlemata ehk anonüümselt.

Seega on meil juba alates 2018. a olemas piirangud lastele määruse ettepaneku artiklis 2 lõikes 1 toodud teenustele ja süsteemidele juurdepääsuks, mis ei ole aga parktikas seni hästi rakendunud, sest neid piiranguid ei ole ühiskondlikult omaks võetud. Näiteks teevad vanemad tihti ise oma lastele sotsiaalmeedia kontod ja märgivad sinna kõrgema vanuse, et piirangutest mööda pääseda. Samuti on näiteid, kus koolis luuakse klassi omavaheliseks suhtluseks grupid sotisaalmeediasse ning see kaudselt survestab lapsele kontot tegema vanuses, mis ei vasta IKÜM-i nõuetele, sest muidu jääb konkreetne laps platvormil toimuvast sotsiaalsest suhtlusest ilma.

Uus õigusakt peaks olemasolevat raamistikku täiendama, mitte tekitama paralleelseid või vastuolulisi nõudeid. Eeltoodust tulenevalt arvab AKI, et EL-i kaasotsustajad peaks eelkõige tähelepanu pöörata IKÜM-i nõuete paremaks jõustamiseks vajalikele muudatustele. Näiteks võiks täiendada IKÜM-i vastavat sätet volitusega anda rakendusakte nende tehniliste meetmete kohta, millega tagatakse IKÜM artikli 8 nõuete täitmine.

Vanusetuvastuse regulatsioon peaks lähtuma tehniliselt realistlikust ja andmekaitset arvestavast kaitsetasemest. Vanusetõendi tehniline kehtivus ei taga iseenesest, et teenust kasutab sama isik, kelle vanust tõend kontrollib (näiteks, kui vanem annab lapsele oma konto kasutada). Täpsustada tuleks, milliseid andmeid võib kasutada järeldamaks „suure kindlusega", et olemasoleva konto omanik ületab vanusepiiri. Vastasel juhul võib see vähendada süsteemi tõhusust või soodustada ulatuslikumat käitumisanalüüsi. Täieliku möödahiilimise kindluse saavutamine eeldaks kasutaja tugevamat sidumist identiteedi, seadme või biomeetriliste tunnustega, suurendades oluliselt privaatsusriivet. Hetkel on küsitav, kas ja kuidas on kahte vastandlikku eesmärki, suure kindlusega vanuse tuvastamine ja kasutajate privaatsus, võimalik saavutada esitatud ettepaneku raames.

AKI arvates tuleks eelistada andmete minimaalsusest ja tehnoloogianeutraalsusest lähtuvaid lahendusi, kus teenusepakkujale avaldatakse üksnes vajalik vanusekünnisele vastamise fakt ning vanusetõend või -signaal ei võimalda kasutajat eri teenustes püsivalt tuvastada ega tema tegevust seostada. Samuti tuleks vanusetuvastuse täpsuse ja usaldusväärsuse nõuded siduda mõõdetavate kriteeriumidega ning selgelt piiritleda andmekaitse järelevalveasutuse ja määruse üle üldist järelevalvet tegeva pädeva asutuse ülesanded.

Ettepaneku artikli 34 lõikes 6 kinnitatakse, et IKÜM-i alusel määratud andmekaitse järelevalveasutused on pädevad tegema järelevalvet ettepaneku nõuete täitmiseks vajaliku isikuandmete töötlemise üle, eelkõige seoses artiklitega 27, 28 ja 29. Soovitame sealjuures täpsustada, et IKÜM-i VI ja VII peatükki kohaldatakse *mutatis mutandis,* et oleks üheselt selge, millised on järelevalveasutuse volitused ja kuidas toimub andmekaitse järelevalveasutuste vaheline koostöö.

Ettepaneku artikli 34 lõikes 7 on sätestatud, et liikmesriikide ametiasutused ei tohi teha otsuseid, mis on vastuolus komisjoni poolt käesoleva määruse alusel vastu võetud otsusega. Me mõistame seda viidet pädevatele asutustele selliselt, et see puudutab digiteenuste määruse (DSA) ja tehisintellekti määruse (AI Act) kohaselt määratud asutusi. Kuigi kõigil järelevalveasutustel on koostöö kohustus ning kohustus tagada liidu õiguse ühetaoline kohaldamine, ei tohiks ettepanek sekkuda andmekaitseasutuste sõltumatusse, mis on tagatud harta artikliga 8 ja EL-i toimimise lepingu artikliga 16.

Juhime tähelepanu ka sellele, et ettepaneku vastuvõtmine toob kaasa täiendava koormuse kasvu AKI-le, sest vanusekontrolli nõuete täitmise üle järelevalve tegemine andmekaitseküsimustest on artikkel 34 lõike 6 alusel AKI ülesanne. Määruse ettepanek laiendab oluliselt nende teenuseosutajate ringi, kellel tekib kohustus või vajadus rakendada vanuse tuvastamise lahendusi. Kohaldamisalast ei ole välja jäetud ka mikro- ja väikeettevõtjaid. Seetõttu võib määrus oluliselt suurendada AKI järelevalvekoormust, sest esiteks meie arusaama järgi suureneb märkimisväärselt nende teenuseosutajate ja isikuandmete töötlemise toimingute arv, mille puhul võib tekkida vajadus hinnata vanuse tuvastamise vastavust andmekaitsenõuetele; ning teiseks, kuna vanusekontroll puudutab alaealiste andmete töötlemist ja privaatsuse tagamist, siis võib eeldada, et ühiskondlik ootus AKI-le järelevalvete läbiviimiseks on pigem kõrge. Vanusekontrolli lahenduste tõhusaks järelevalveks on vaja ka vastavat tehnilist ekspertiisi ja seda võimekust AKI-l täna ei ole.

Oleme esitanud kõikide meile teadaolevate lisanduvate ülesannete täitmise tagamiseks lisaeelarve taotlused riigieelarve 2027-2030 strateegia raames, aga paraku ei ole ühtegi meie taotlust rahuldatud. Juba täna on tänu kaebuste, vaiete ja kohtumenetluste arvu olulisele tõusule vaja teha valikuid, milliseid kaebusi me lahendame ja milliseid mitte. Samas on meile juba lisandunud täiendavaid ülesandeid ilma selleks ressurssi eraldamata. Nt rakendus 2025. a Euroopa Liidu riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi (EES), mille üle AKI peab järelevalvet teostama regulaarsete auditite näol ja lahendama andmesubjektidega kaebusi ning nende kohta regulaarselt statistikat koguma ja avaldama; 18.11.2026. a võttis Riigikogu vastu platvormitöö seaduse, millega lisanduvad AKI menetluskoormust tõstvad järelevalve ülesanded. Lähiaastatel on oodata veel mitmeid Euroopa Liidu õiguse rakendamisest tulenevaid koormust tõstvaid ja täiesti uusi ülesandeid sh selliseid, milline kompetents hetkel AKI-s puudub - nt andmemäärus, andmehaldusmäärus, tehisintellekti määrus, terviseandmeruumi määrus jt. Peagi on rakendumas ka Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteem (ETIAS), millest tuleneb AKI kohustus süsteemi regulaarselt auditeerida ja andmesubjektide kaebusi menetleda.

Lisaks eeltoodule on kasvanud üldised ja ühiskonna ootused AKI-le, et me oleks aktiivsed nõustavad partnerid oma pädevuse piires nii seadusloojale kui ka erinevatele sektoritele uute tehnoloogiate rakendamisel kui ka vajadusel kaitseksime jõulisemalt andmesubjektide huve läbi järelevalvemenetluse sh avaliku sektori kui andmetöötleja ja teabevaldaja osas. Tänaste ressurssidega ei ole meil võimalik täita ei uusi ülesandeid ega ka vastata viidatud ootustele.

Seega on tegemist järjekordse uue algatusega, kus nähakse ette järelevalve kohustused andmekaitseasutustele koos deklaratiivse sättega, mis kohustab liikmesriike tagama asutustele piisavad ressursid oma ülesannete täitmiseks. Samas ei ole ette nähtud mehhanisme, millega sellise kohustuse täitmist tagada.

Eeltoodust tulenevalt, kui Euroopa Liidu koosotsustajate soov on panna AKI-le koormust suurendavaid ja uusi kohustusi, tuleb riigil tagada ka otsekohalduvast Euroopa Liidu õigusaktist tulenevate kohustuste täitmine ja eraldada AKI-le piisavad ressursid, et AKI-l oleks päriselt võimalik talle pandud kohustusi ja ootusi täita. Rõhutame, et Euroopa Liidu otsekohalduvast määrusest tulenevate kohustuste täitmise tagamine ei ole mitte pädeva asutuse, vaid liikmesriigi kohustus.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Pille Lehis
peadirektor

Jaana Sahk-Labi
Jaana.Sahk-Labi@aki.ee
6828713